

John Devoy az amerikai sajtóban

Absztrakt: John Devoy az egyik legkiemelkedőbb Feniánus, ír-amerikai szabadságharcos. Munkássága folytán gyakran szerepelt mind az írországi, mind pedig az amerikai sajtóban. Ebben a tanulmányban Devoy „nyilvános” életét és munkásságát mutatom be, amint azt az átlag amerikai olvasó láthatta a *The New York Times* cikkein keresztül. A munka célja, hogy a sajtóírásokat megvizsgálva egy képet adjak arról, hogy milyen szövegekörnyezetben szerepelt John Devoy leggyakrabban az említett újságban. A közel 100 vizsgált cikk több, mint fél évszázadnyi időszakból származik, kezdve az 1870-as évektől az 1920-as évekig. Az írásokat a következő kérdések alapján tanulmányoztam: „Milyen kontextusban szerepelt John Devoy neve a cikkben?” és „Milyen volt a cikk nyelvezete, azaz milyen hangnemben írtak John Devoyról?”

Devoyt céltudatos, komor, a végletekig kitartó vezéregyéniségnek tartották az Atlanti óceán mindkét oldalán. Egy korábbi tanulmány a *The Irish Times* újságban megjelent John Devoy cikkeket vizsgálta, ez a munka pedig annak a dolgozatnak folytatásaként jött létre, amely az amerikai sajtóban kialakult Devoy-képet járja körbe. Míg a *The Irish Times* újságban túlnyomó részt negatív konotációs mellékneveket használtak Devoy személyével kapcsolatban, addig a *The New York Times* nem csak az ír-amerikai Clan na Gael (jelentése: Gaelék családja) vezetőjeként, hanem újságíróként is, szerkesztőként is emlegette a szabadságharcost. Ilyen tekintetben sokkal ritkábban jellemezték Devoyt pejoratív és kritizáló jelzőkkel. Ellentétben a *The Irish Times*szal, nem hozták elő rendszeresen azon negatív eseményeket írországi Feniánus munkássága idejéből, mint pl. a hazaárulás vádja, letöltött börtönbüntetése, vagy az a távirat, amelyben Devoy megfenyegette az akkori belügyminiszter, Sir William Harcourt (1827-1924) életét.

A tanulmányban felvázolt kutatás elsődleges célja nem az volt, hogy objektív képet kapjunk John Devoy munkásságáról a *The New York Times* írásain keresztül. A fő érv a *The New York Times* újság mellett az volt, hogy a 19. sz. végén és 20. sz. elején ez volt a legelterjedtebb, legolvasottabb amerikai napilap, és egyben New York város helyi lapja is. A kiadvány semmiféleképpen nem mondható ír-pártinak, írásaiból, nyelvezetéből rendszeresen kitűnt az „anti-ír” álláspontja.

Kulcsszavak: *The New York Times*, ír-amerikai közösség, John Devoy, média hangnem

* Dr. Szedmina Lívía, főiskolai tanár, Szabadkai Műszaki Szakfőiskola, Szabadka

1. Bevezető

Ennek a tanulmánynak az alapját összességében közel száz írás képezi, amely az 1870-es és 1920-as évek között jelent meg a New York-i napilapban. Ez a kutatás egy doktori disszertáció részét képezi, azaz összeveti az amerikai cikkekből kiszűrt John Devoy média képet azzal a arculattal, amelyet a *The Irish Times*ban megjelent Devoy-cikkek körvonalaztak. A kutatás folyamán a következő alapkérdésekre kerestük a választ: Milyen összképet kaptak az olvasók Devoyról a cikkek alapján? Hogyan vélekedett róla a közvélemény? A napilap hasábjain keresztül is buzgó, örökmozgó szervezőként ismerték, aki csakis az ír-amerikai ügyet tartja szem előtt? Avagy elvetemült forradalmár köszönt vissza az oldalakról, aki az ír függetlenedést bármi áron el akarta érni?

A cikkek címei magyarul, illetve eredetiben is szerepelnek, ahogyan a *The New York Times*ban megjelentek, attól függetlenül, hogy helyesírásban vagy központozásban eltérnek a jelenlegi angol nyelvi szabályoktól.

A kutatásnak alapötlete a 21. századi közösségi média szerepéből származik, illetve abból a trendből, hogy embert az alapján ítélik meg, ahogy a közvélemény látja, úgymond, a nyilvános arculata alapján. A mai különböző média formák jelentősen befolyásolják ezt az arculatot, mivel az Internet ilyen tekintetben ugyanazt a szerepet játssza, mint a 19. században az újságok. Mostani hasonlással élve: az vagy, amit a Facebook vagy Instagram mutat, ide beletartozik mindaz, amit te posztoltál, de ugyanúgy azok a posztok is, amelyeket mások rólad posztoltak, tudtod, de legalább is beleegyezésed nélkül. John Devoynek ezt a „Facebook profilját” igyekszik ez a tanulmány feltárni.

De ki is ez a John Devoy (Seán Ó Dubhuí; 1842-1928)? Komplex alak, az ír szabadságharc, illetve az ír-amerikai közösség egyik legmeghatározóbb tagja, aktív, határozott, mondhatni keményfejű nacionalista volt, aki kiállt az elvei mellett, de egyben rendkívül pragmatikus is, és a céloknak megfelelően flexibilis.

Ahhoz, hogy kontextusba tudjuk helyezni John Devoy személyét és munkásságát, óhatatlanul ismerni kell az ír-amerikai nacionalizmus szélesebb körű történetét, a Fenianizmus kialakulását az Egyesült Államokban. A Fenianizmus kezdetét a – többnyire sikertelen – 1848-as és 1866-67-es ír felkelések jelentették. A bukás(ok) következtében a felkelések vezetői közül többen kénytelenek Írországból emigrálni, akár Franciaországba áttelepedni, ám többnyire Amerikába vándoroltak ki, ahol

már létezett egy jelentős létszámú, ír kivándorlókból és száműzetésben levőkből álló közösség, akik az új hazájukban sem adták fel sem a független Írországgal kapcsolatos álmaikat, sem pedig lázadó munkásságukat. Körvonalazva Feniánusoknak nevezzük azon nacionalistákat, akik nevüket az ősi ír harcosoktól származtatják, az Írorszáiban fennálló brit uralmat ellenezték, és egy független Írországot kívántak. Ennek eléréséhez a törvényes, parlamenti eszközök alkalmazását már nem tartották elegendőnek, így a forradalom felé irányultak. A Clan na Gael (jelentése: Gaelek családja) szervezeten belül folytathatták forradalmi és szervezőmunkájukat. A nyilvános Clannak volt egy titkos, eskükhöz kötött megfelelője is, az Irish Republican Brotherhood (IRB – Ír republikánus testvériség).

Devoynek fáradhatatlanul dolgozott egészen a nyolcvanas évei közepéig, szervezési munkája három kontinensre terjedt ki. Minden életszakaszát meghatározta a nacionalizmus, kezdve a Kildare megyei családi otthonával, a Feniánus aktivitásokon, a letartóztatáson, majd szabadulásán keresztül, egészen az Egyesült Államokba való emigrációig. Bár John Devoy volt az egyik kulcsszemélye az ír-amerikai Feniánus mozgalomnak, amely gyakran folyamodott az erőszakos megoldásokhoz a békés tárgyalásokkal szemben, mégis Devoy legerősebb „fegyvere” az újságírás volt. Ő élete javát a zsurnalizmus közelében töltötte, New Yorkban első állása a *The New York Herald*nál volt, a későbbiekben pedig szerkesztéssel és kiadással is foglalkozott.

Rengeteg időt szánt az adománygyűjtésre is, sokfelé utazott, előadásokat tartott, beszédeket mondott az írországi ügy érdekében. Hitte, hogy a Feniánus mozgalom számára létfontosságú, hogy legyen saját sajtóorgánuma: tulajja és kiadója lett az 1881 és 1885 között működő *The Irish Nation* című folyóiratnak, majd később a *The Gaelic American* című lapot adta ki, aminek szerkesztője maradt egészen haláláig. Írásaival és szerkesztői leveleivel igyekezett az olvasóközönséget informálni az fontosabb ír és ír-amerikai eseményekről, eközben oktatta és kioktatta olvasóit, véleményüket formálta, cikkeiben olykor vádaskodott, támadott, érvelt, és tagadott.

Ellenben Devoy munkásságát és jelentős szervezési sikereit a Clan na Gaelen belül nem csak az ír-amerikai közösség és az anyaországi, írországi nacionalista közösség követte figyelemmel, hanem az amerikai, illetve írországi sajtó is. A korabeli újságok írtak a *Catalpa* mentőakcióról, amellyel John Devoy szervezésében hat Feniánus fegyencet kimentettek nyugat-ausztráliai börtönükből, később megjelentek az 1879-81-es

New Departure kezdeményezés adatai is, cikkeztek az 1916-os húsvéti forradalomról, majd a függetlenségi háborúról (1919-21) is, gyakran ezeket összekötve Devoy szervezési szerepvállalásával. Az eddig felsorolt események mind hozzájárultak ahhoz, hogy 1922-ben megalakuljon az Ír Szabadállam. Még mielőtt Amerikába ment volna, Devoyt az Ír Republikánus Testvériség (IRB) tagja és toborzójaként emlegették az írországi napilapban, majd amint megérkezett az Egyesült Államokba, a *The New York Times* rendszeres közszereplőjévé vált; mondhatni több, mint hat évtizeden keresztül írtak róla.

2. John Devoy nyilvános arculata a *The New York Times*ban

Amikor a *The New York Times* mint forrásra esett a választás, nem az volt a fő indíttatás, hogy az újságcikkek egy autentikus képet nyújtsanak John Devoyról, hanem mert az volt a legtöbbet eladott napilap az Egyesült Amerikai Államokban, olvasóközönségét javarészt az átlag amerikai középréteg, kisebb részben pedig a bevándorló közösség alkotta, emellett New York „helyi lapjaként” is szolgált, ezért gyakran idéztek belőle a brit és írországi média is. Egyik fő kutatási kérdésünk az volt, hogyan írtak John Devoyról egy alapjába véve nem-bevándorló párti napilapban, amely nem szimpatizált az ír-amerikai közösséggel, illetve azoknak az ír függetlenedési tervekhez való folyamatos segítségnyújtással.

A kutatást sokban megkönnyítette, hogy a *The New York Times* napilap rendelkezik egy részletes online archívummal, amely egészen az 1850-es évekre nyúlik vissza, és ingyenesen elérhető a következő címen: <http://www.nytimes.com/ref/membercenter/nytarchive.html>. A Devoyjal foglalkozó legkorábbi cikkek nem sokkal az Amerikába érkezése utáni időszakból származnak, 1870-es évekből valók, míg az utolsó említések már a 1920-as évek végén bekövetkezett halálához kapcsolódnak.

3. Legkorábbi említések

Amint az a biográfiai adatokból is már kiderült, Devoy élete az 1866 és 1876 közötti egy évtizedben teljesen megváltozott, ahogy ez a sajtóemlétekből is kiderül. 1866-ban még a tervezett 1866-os Feniánus felkeléssel megszervezésében segédkezett, ami az 1867-es letartóztatáshoz vezetett, ahogy erről hírt adott Írországból a *The Irish Times* napilap

1867. februárjában.¹ Ezzel szemben alig egy évtized múlva már teljesen más sajtó képet kapunk Devoyról: Amerika keleti partján telepedett le, maga is a zsurnalisztika világában dolgozik, a *The New York Times* pedig Devoy egyik legnagyobb szervezési sikeréről tudósít: a *Catalpa* mentőakcióról. Röviden összefoglalva, 1876-ban ír szabadságharcosoknak Amerikából bálnavadász hajóval sikerült megmenteni az ausztrál börtönben sínylődő társait. Devoy ír szabadságharcos karrierjében ez a mentőakció jelentette a fordulópontot: egyrészt, ezzel megalapozta amerikai „hírnevét,” mint megbízható, és mindenek felett kreatív szervező, másrészt, ezáltal hatalmas sikert könyvelhetett el magának a teljes ír-amerikai közösség. Az esemény sajtóvisszhangját több szempontból is érdemes vizsgálni. Az esemény valójában 1874-ben vette kezdetét, ám erről az amerikai, illetve ír sajtó is csak két évvel később értesült, ami rendkívüli titoktartásról tesz tanúbizonyságot. Az akciónak akkora híre volt az angolszász világban, hogy még a *The Irish Times* is írt róla, bár teljesen más aspektusból: a *Georgette* ausztrál őrjáró hajó igyekezetét dicsérték, amely meghiúsítani a Devoy-szervezte *Catalpa* mentőakciót.² A *Catalpa* szerencsés célba érkezéséről New Yorkban csak egy röpke kétsoros hírt hozott a *The Irish Times* 1876. augusztus 21-én.³

A helyi, New York-i újságok ennél bővebben foglalkoztak a kiszabadítással. A cikkek főként fókuszáltak, hogy a szó szoros értelmében milyen hosszúra nyúlik az ír-amerikai közösség keze, de átvitt értelemben is, rámutatva ennek a „merész expedíciónak” kapcsán, hogy milyen jól-szervezett a Clan na Gael és mennyire impozáns a pénzügyi ereje.⁴ A *Catalpa* mentőakciót viszont sokkal később is emlegették a *The New York Times* hasábjain, az 1870-es években több ízben, de az 1920-as években is, pl. a „How Fenians Of America Foiled The British Lion; Inspector John Harley's Death Revives Memories of the Rescue of John Boyle O'Reilly and His Fellow Irishmen From Australian Convict Camp”

¹ Untitled article (Cím nélkül). *The Irish Times*, 1867. február 14., 4. o

² “The Escape of the Fenians. Chase of the Rescuing Vessel,” (A Feniánusok szökése. A mentőcsónak üldözése). *The Irish Times*, 1876. július 6., 5. o

³ “Dublin Summary,” (Dublini összefoglaló). *The Irish Times*, 1876. augusztus 21. 4. o

⁴ “Goff's Part in the Rescue; How the Irish Patriots Were Restored to Liberty,” (Goff szerepe a mentőakcióban; Hogyan nyerték vissza az ír patrióták a szabadságukat) *The New York Times*, 1890. november 2.

(Hogy sikerült a Feniánusoknak túljárni a Brit Oroszlán eszén; John Harley felügyelő halála feleleveníti John Boyle O'Reilly és fegyencársai kimenekítését az ausztrál börtöntáborból) című írásban.⁵

A John Devoy személyével foglalkozó cikkek az 1880-as években első sorban egy rágalmozási per részleteiről tudósítottak. Az 1880-as évek első felében a napilap több, mint húsz alkalommal írt Devoy szerepléséről a per során. Az esemény kiindulópontja az volt, hogy Devoy megjelentetett egy írást a saját, *The Irish Nation* c. folyóiratában, amelyben August Belmont bankárt bizonyos pénzösszegek eltulajdonításával vádolta, bár az állítólagos bűncselekmény 20 évvel korábban zajlott. Akkor az ír-amerikai nacionalista szervezet egy tagja egy nagyobb összeget a bank közreműködésével Írországba utalt, ahol azonban a fogadó fél hirtelen halála miatt a bank nem tudta kézbesíteni a pénzt, ám az eredeti feladónak sem utalta vissza. A per során kiderült, hogy Devoy a *The Irish Nationben* megjelent írását felsőbb utasításra írta, ellenben, amikor a bíróság felszólította, hogy fedje fel, kinek a személyét takarja ez a „felsőbb” hatalom, akkor nem volt hajlandó válaszolni, sem a bíróság felszólításának eleget tenni. A *The New York Timesban* megjelent cikkek tükrözik a bíróság nemtetszését, mi szerint egy Amerikában élő egyén nem az amerikai bíróság szavát fogadja meg, hanem egy másik, idegen „felsőbb hatalom” utasításait követi. A cikkek kimondottan részletesen számoltak be a per előremeneteléről, pl. szó szerint idézték a bíró és Devoy között lezajló párbeszédet 1882. december 2-án „Devoy Refuses to Answer” (Devoy nem hajlandó válaszolni) címmel.⁶ A “John Devoy Committed – Sent to Prison for Thirty Days for Contempt of Court” (John Devoyt lecsukták – Harmincnapos börtönbüntetésre ítélték a bíróság megsértéséért) c. írás ecsetelte, hogy a bíróság megsértése vádjával 30 napos börtönbüntetést szabtak ki Devoyra.⁷ A büntetés leteltét követően folytatódtak a

⁵ “How Fenians Of America Foiled The British Lion; Inspector John Harley's Death Revives Memories of the Rescue of John Boyle O'Reilly and His Fellow Irishmen From Australian Convict Camp,” (Hogy sikerült a Feniánusoknak túljárni a Brit Oroszlán eszén; John Harley felügyelő halála feleleveníti John Boyle O'Reilly és fegyencársai kimenekítését az ausztrál börtöntáborból), *The New York Times*, 1923. augusztus 12.

⁶ “Devoy Refuses To Answer; The Trial Of The Belmont Libel Case,” (Devoy nem hajlandó válaszolni; A Belmont rágalmozási per), *The New York Times*,

⁷ “John Devoy Committed.; Sent to Prison for Thirty Days for Contempt of Court,” (John Devoyt lecsukták – Harmincnapos börtönbüntetésre ítélték a bíróság megsértéséért) *The New York Times*, 1882. december 5.

napi tudósítások, az ítélelhirdetésekor ellenben kiderült, hogy az esküdt-szék nem tudott egyhangú ítéletet hozni, így azt feloszlatták és új tárgyalást hirdettek. A decemberi eseményekhez hasonlóan a rákövetkező év júniusára tervezett újratárgyaláskor sem tudott az új esküdt-szék egyöntetűen dönteni, ezért végül a bíróság maga szabott ki 60-napos letöltendő börtönbüntetést John Devoyra. A szabadságharcos végül 1883. augusztus 18-án szabadult, amiről ismét mélyrehatóan tudósított a *The New York Times* („John Devoy at Liberty; a Reception Tendered to Him by His Friends” – John Devoy szabadlábbon; Barátai fogadást rendeztek”).⁸

Ha összevetjük azokat a Devoyhoz kapcsolódó témákat, amelyekről a *The Irish Times*ban tudósítottak azokkal, amelyekről a *The New York Times*ban írtak, akkor láthatjuk, hogy a fent említett rágalmazási hír szinte el sem jutott az ír sajtóig. Ezzel szemben a *The New York Times* gyakran tudósított nyilvános előadásokról és beszédekről, amelyek Devoy nevéhez fűződtek. Ezek ír-amerikai társadalmi-politikai találkozók vagy közgyűlések keretein belül hangoztak el, mint pl. az 1883 áprilisában, Rochesterben tartott gyűlés, melyen Devoy mellett Patrick Egan is felszólalt (“Irish Agitators in Rochester” – Ír agitátorok Rochesterben),⁹ avagy a Maple Grove-i piknik (“Irish National Agitation” – Ír nemzeti agitálás).¹⁰ Az említett tömeggyűlések, illetve beszédek nem-titkolt szándéka az ír függetlenedési folyamat támogatása volt. Amint a címekből is kitűnik, azok az híradások, amelyek az ír-amerikai politikailag aktív közösség munkásságával foglalkoztak, gyakran erős és túlzó hangnemben íródtak.

John Devoy életében kevés emberrel sikerült kialakítani szoros együttműködést, ám egy ideig az agrár agitátor Michael Davitt (Mícheál Mac Dáibhéid; 1846-1906) mellett Charles Stewart Parnell (1846-1891) volt az, akivel közösen dolgoztak az ún. *New Departure* mozgalom keretén belül. A *New Departure* mozgalom az egyik legvitatottabb, politika-

⁸ “John Devoy at Liberty.; a Reception Tendered to Him by His Friends,” (John Devoy at Liberty; a Reception Tendered to Him by His Friends” – John Devoy szabadlábbon; Barátai fogadást rendeztek), *The New York Times*, 1883. augusztus 18.

⁹ “Irish Agitators in Rochester.; John Devoy and Patrick Egan Address a Large Crowd,” (Ír agitátorok Rochesterben; John Devoy és Patrick Egan nagy közönség előtt mondanak beszédet), *The New York Times*, 1883. április 16.

¹⁰ “The Irish National Agitation.; John Devoy and Alexander Sullivan Address the Rochester League,” (Ír nemzeti agitálás; John Devoy és Alexander Sullivan beszédet mondanak a Rochester League közönsége előtt), *The New York Times*, 1884. július 25.

ilág legellentmondásosabb törekvés, amely mind Devoy, mind pedig Parnell munkásságára erősen kihatott. Az újságok hasábjain ez különböző formában csapódott le. Egyrészt az ír, illetve brit sajtó részletesen írt a Devoy-Parnell együttműködésről azok után, hogy Parnellt házasságsértéssel vádolták, ami politikai karrierjének végéhez vezetett. A mozgalom munkájával kapcsolatban a Földligáról is sokat lehetett olvasni a sajtóban. Bár Devoyt tekintették az (ír)-amerikai képviselőjének a *New Departure-en* belül, mégis legtöbb esetben a Feniánus múltjával, illetve korábbi elítélésével hozták kapcsolatba, mint pl. ebben a cikk idézetben “[...] Devoy, akit már a Feniánus felkelés alatt letartóztattak és börtönre ítélték.”¹¹ Másrészt, az amerikai sajtóban egy évvel később, Parnell halálát követően kezdték ezt a kooperációt taglalni.

Parnell 1891-ben halálát követően Devoy meglepően részletbenően írt a *New Departure* mozgalomról, illetve annak mind törvényes, mind pedig illegális aspektusairól. Mivel az együttműködés egyes részletei titkosak voltak, Michael Davittot (és a tágabb közösséget) is mélységesen meglepte és részben sértette, hogy Devoy egy ilyen titkos kooperációról nyíltan beszél és a sajtóban olvasni róla (“Devoy Divulges Secrets. He Tells About Agreement with the American Party” – Devoy titkokat fed fel. Nyilatkozik az Amerikai Párttal megkötött egyezményről).¹² Pontosabban, annak a találkozóknak a részleteit fedte fel, amelyben először ült egy asztalhoz az ír politikus (Parnell), a szocialista nézeteket valló Davitt és az ír-amerikai forradalmár Feniánus, Devoy. A találkozóra 1879 májusában, a dublini Morrison hotelban került sor, ahol Írország függetlenségéről tárgyaltak, illetve azokról a lehetséges parlamenti és forradalmi, fegyveres megoldásokról, amelyek segítségével elérhetővé válna a függetlenség. A tárgyalások természetesen titkokban zajlottak, ellenben, Devoy úgy vélte, hogy Parnell halála után már nem köti a titoktartás. Érthető módon, az Atlanti-óceán mindkét partján megdöbbenést okoztak Devoy egyenes szavai. Davitt dementálta a leírtakat a másnapi, október 24-i lapban,¹³ mire Devoy ismét megerősítette az elmondottakat

¹¹ “The Hon. D. R. Plunkett on Ireland,” (Tisztelt D. R. Plunkett véleménye Írországról). *The Irish Times*, 1880. december 20., 5. o

¹² “Devoy Divulges Secrets. He Tells About Agreement with the American Party,” (Devoy titkokat fed fel. Nyilatkozik az Amerikai Párttal megkötött egyezményről), *The New York Times*, 1891. október 19.

¹³ Untitled article (Cím nélkül) – Front Page 5, *The New York Times*, 1891. október 24.

a *The New York Times* október 25-i számában.¹⁴ Tény az, hogy addig a pontig a széles közönségnek, ideértve az ír-amerikai és amerikai közönséget is, nem volt tudomása erről a tárgyalásról, illetve radikális együttműködésről.

4. Devoyhoz kapcsolódó sajtóhírek az új évszázadban

Bár a helyi, New York-i sajtó folyamatosan figyelemmel kísérte az ír-amerikai szervezetek, elsősorban a Clan na Gael társadalmi és politikai tevékenységét, sajtóviasszhang tekintetében az első világháború időszakában volt ismét az a szakasz, amely kifejezetten nagyszámú John Devoyhoz kapcsolódó hírt hozott. Devoy kimondottan híres volt arról, hogy pontosan tudta, érezte, mikor milyen lehetőségeket kell a Clan na Gaelnek megragadnia, hogy elérjék az örök célt, az ír függetlenséget. Emellett viszont ahhoz is megvolt az érzése, hogy megítélje, azok a lépések mennyire lehetnek extrémek. Az ír története során mindig is a radikális, forradalmi mozzanatok váltogatták egymást a békés, parlamenti, tárgyalásos megoldásokkal. Az első világháború idejében a forradalmi, fegyveres megmozdulások kerültek ismét előtérbe. Ezt mi sem bizonyítja jobban, minthogy az ír-amerikai közösség felvette a kapcsolatot a helyi, német-amerikai közösséggel és az „ellenségem ellensége a barátom” elv alapján szövetkeztek, hogy titkos fegyverszállítmányokkal támogassák azt a felkelést, amelyet Írországból, Dublinból terveztek. A Húsvéti lázadásra végül 1916. április 24-én került sor.

Az ír-amerikai nemzeti szervezeteknek hatalmas szerepe volt abban, hogy a tervezett lázadáshoz megszerezzék a kellő pénzügyi támogatást. A szervezésben felbecsülhetetlen szerepet töltött be John Devoy, nem utolsósorban a titkos tárgyalások tekintetében. Már 1915-től kezdve Devoy és a Clan vezetősége háttértárgyalásokat folytattak a német külügyi képvisellel, azzal a céllal, hogy egy Németországból elinduljon egy fegyverszállítmány, melynek segítségével, dublini nemzeti szervezetek vezetésével, megindult országszerte a Húsvéti lázadás. Ezzel a lépéssel a brit hatóságokat gyenge pontját célozták meg, hogy ezáltal kiharcolják Írország függetlenségét. A terv nem maradt titkos, ugyanis az amerikai hatóságoknak sikerült lefoglalniuk kulcsfontosságú iratokat a német külképviselet irodáiban. Az iratok pedig egy évvel a Húsvéti lázadás után

¹⁴ GOLWAY T. (1998): *Irish Rebel - John Devoy and America's Fight for Ireland's Freedom*. New York, 104-114.

mind az amerikai, mind az európai brit és ír sajtóban is megjelentették. Az ún. von Igel dokumentumokban direkt megnevezték John Devoyt, mint az ír-amerikai nacionalisták és a német képviselők közti legfőbb kapcsolattartót.

A dokumentum-lefoglalás az amerikai hatóságok talán egyik legellentmondásosabb lépése az ír-amerikai és német-amerikai közösségekkel szemben. Lényegében az amerikai hatóságok behatoltak a német külügyi képviselet irodáiba, ahol olyan iratokat foglaltak le, amelyek minden kétséget kizáróan bizonyították, hogy John Devoy és munkatársa, Daniel Cohalan szoros együttműködésben álltak a német konzulátus képviselőivel. Wolf von Igel, aki Franz von Papen kapitány (1879-1969), katonai attasé assisztense volt, egy reklámügynökségnek álcázott szervezőközpontot vezetett a konzulátus épületében, iratait pedig a külképviselet címeres széfjében tartotta. Wolf von Igel irodájában 1916 áprilisában razziát tartottak, de az elkobzott iratok tartalma csak másfél évvel később, 1917 szeptemberében került sajtóba, a nyilvánosság elé.¹⁵

A médiában ellenben már korábban is nyomon követhetjük az említett két közösség közötti, egyre szorosabbra fűződő kapcsolatot. Az első világháború kitörésével megnőtt az ír-amerikai és német-amerikai közösségek egymásiránti támogatása, amiről pl. a „Hissed Name of Carnegie; And of Redmond at a Clan-na-Gael Pro-German Meeting” (Carnegie nevét suttogták; Valamint Redmondét a Clan-na-Gael német-támogató gyűlésén) c. cikk is alátámaszt. Ezen a német-támogató gyűlésen a Clan na Gael egy határozatot is elfogadott, amelyben nyíltan kiállnak a német-amerikai közösség mellett. Eredetileg a gyűlésen Daniel Griffin (1880-1926) képviselő elnökölt volna, ám amikor tudomást szerzett a tervezett határozatról, kétségei támadtak a Woodrow Wilson-hirdette semlegességet illetően, ezért részvételét lemondta. Helyébe John Devoy vállalta, hogy a gyűlésen elnököl.¹⁶

Az ír-amerikai közösség, de legfőképpen a Clan na Gael kettős helyzetben találták magukat. Egyfelől, mindent elkövettek, hogy az ír nemzeti függetlenedési mozgalmat támogassák. Ide tartoztak azok az

¹⁵ “Cohalan and Other Irish Leaders Named in New Expose of German Plots; Von Igel Papers Bared,” (Cohalant és más ír vezetőket is megneveznek a német tervekben; Nyilvánosságra kerültek a Von Igel dokumentumok), *The New York Times*, 1917. szeptember 23.

¹⁶ “Hissed Name of Carnegie; and of Redmond at a Clan-na-Gael Pro-German Meeting,” (Carnegie nevét suttogták; Valamint Redmondét a Clan-na-Gael német-támogató gyűlésén), *The New York Times*, 1914. december 7.

adománygyűjtő akciók, amelyekkel pénzügyi támogatást nyújtottak Írországnak, akár törvényes, akár kevésbé törvényes célokra, mint pl. fegyvervásárlásra, de ide tartozott a német képviselőkkel való együttműködés is, aminek eredményeképpen megszervezték egy fegyverszállítmányt Németországból Írországba, hogy a Húsvéti lázadásra megérkezzen a rakomány (bár végül ez az akció sikertelen volt, a szállítmányt hajóstól elszüllyesztették közvetlenül az ír partoknál). Másfelől, az ír-amerikai közösséget ugyanúgy kötötte az Amerikai Egyesült Államok semlegessége, legalább is 1916 áprilisáig, és vezetőik nagyon is tisztában voltak azzal, hogy minden akciójukat górcső alá veszik az amerikai hatóságok.

Természetesen, a *The New York Timesban* nem olvasni olyan cikkeket, amelyek valós időben beszámoltak volna a fegyverszállítási tervekről, ám olyanokat igen, amelyek írásba foglalták, hogyan is jutottak az amerikai hatóságok tudomására annak a tervnek a részletei, amelyekben a Clan na Gael egyik tagja, Sir Rogert Casement a Clan megbízásából Németországba utazott, hogy ott intézze a fegyvervásárlás feladatait és a szállítmányt sikeresen Írországba juttassa a Húsvéti lázadás kezdetére. Az ír-amerikai közösség szerint az amerikai kormány megszegte semlegességét és brit hatósági hírközlési adatokra hagyatkoztak. Devoy nem egyszer saját lapjában, a *The Gaelic Americanben* fejtette ki álláspontját, amelyet ezt követően maga a kormány a *The New York Timesban* demontált („Betrayal of Plot Denied by Lansing; New York Irishman's Charge Is Flatly Contradicted in Washington” – Lansing tagadja a terv kiszivárogtatását; Washington elutasítja a New York-i ír vádját).¹⁷ A *The New York Times* rendszeresen idézett is Devoy írásából, majd azokhoz fűzött kommentárt.¹⁸ Akárcsak az említett cikkekből is látni, az első világháború második felében Devoy kimondottan a nemzeti szervezői tevékenysége révén került a *The New York Times* hasábjába.¹⁹ ²⁰

¹⁷ “Betrayal Of Plot Denied By Lansing; New York Irishman's Charge Is Flatly Contradicted In Washington,” (Lansing tagadja a terv kiszivárogtatását; Washington elutasítja a New York-i ír vádját) *The New York Times*, 1916. április 28.

¹⁸ “Devoy Statement is Under Inquiry; Officials are Investigating Allegations That the Irish Revolt Was Here,” (Vizsgálat Devoy állítása ügyében; a hatóságok vizsgálják a híresztelést, miszerint itt zajlott az ír lázadás), *The New York Times*, 1916. április 29.

¹⁹ JEFFERSON A. *Historical Dictionary of German Intelligence*, (A letöltés dátuma: 2018. 09. 24.)

²⁰ “Name Editor Devoy in Plot Indictment; Superseding Bill Against von Papen and Alleged Aids Is Returned. Sent Buffalo Telegram Gaelic-American Writer Said to Have Vouched for Horst von der Goltz,” (Vádban említik a szerkesztő Devoyt; von Papen

Nemcsak a hatóságok körében, de nyilvánosan, a *The New York Times* írásában is Devoyt konkrétan a német konzul, Johann von Bernstorff ügyintézőjének nevezték, azaz Sir Roger Casement és a német titkosszolgálat közötti kapcsolattartónak („Cohalan and Other Irish Leaders Named in Expose of German Plots,” – Cohalan és más ír vezetőket kapcsolatba hoztak a német tervekkel - Devoy egy „go-between”).²¹ Értethető módon, ezt Devoy határozottan cáfolta a *The Gaelic American* és a *The New York Times* oldalain is: „Ezt az állítást igazából egyszerre nevezhetjük kitalációnak, találgatásnak, hazugságnak és buta célozgatásnak is, aminek nincsen semmilyen valóságalapja. Csakis egy célt szolgál az ilyen kijelentés, méghozzá azt, hogy ártson az ír szabadság ügyének és a benne megnevezett embereknek.”²²

Annak ellenére, hogy pont a *The New York Times* volt az a lap, amely megjelentette a Devoy elleni vádakát, ettől függetlenül leközölték az ír-amerikai nemzeti szervezet álláspontját, amelyben határozottan kiálltak Devoy és a vele együtt megvádolt Daniel Cohalan bíró mellett.²³ Már a cím szóhasználatából („üldözöttek”) is kitűnt, hogy a Clan mélységesen ellenezte a vezető tagjai ellen felhozott vádakát: „Defend Cohalan and Devoy. Friends of Irish Freedom Declare They are Persecuted.” (Megvédi Cohalant és Devoyt. A Friends of Irish Freedom említett tagjait üldözötteknek tekinti).²⁴

elleni iratot visszavonják. Az elküldött Buffalo táviratban a Gaelic-American író állítólag kezeskedett Horst von der Goltzért), *The New York Times*, 1916. május 4.

²¹ „Cohalan And Other Irish Leaders Named In New Expose Of German Plots,” (Cohalant és más ír vezetőket is megneveznek a német tervekben), *The New York Times*, 1917. szeptember 23.

²² „Cohalan Inquiry Likely At Albany; Legislators Predict Investigation of the Jurist's Alleged German Activities. Tammany Men Behind Him. John Devoy Attacks von Igel Disclosures as a Blow at the Irish Cause,” (Cohalan elleni vizsgálat Albanyban; Hatóságok vizsgálni fogják a jogász állítólagos német aktivitásait. Tammany Hall mögé állt. John Devoy támadja a von Igel közléseket, mint az ír ügy elleni lépést) *The New York Times*, 1917. szeptember 25.

²³ „Boston Clan-na Gael Thanks Cohalan; Urges Him and Devoy to Keep Up the Fight – Assails Wilson Administration,” (A bostoni Clan-na Gael megköszöni Cohalannak; biztatja őt és Devoyt, hogy folytassák a harcot – a Wilson kormánynak is nekitámad), *The New York Times*, 1917. szeptember 26.

²⁴ „Defend Cohalan and Devoy.; Friends of Irish Freedom Declare They are Persecuted,” (Megvédi Cohalant és Devoyt. A Friends of Irish Freedom említett tagjait üldözötteknek tekinti), *The New York Times*, 1917. október 12.

Valójában a Devoy nevéhez fűződő cikkek kifejezetten az említett, 1916-1918. közötti időszakban tartalmaztak leginkább negatív jelzőket, amelyekben Devoyt erőszakos, fenyegető személyként jellemezték („'Irish Vote' Used as Club by Devoy; *The Gaelic-American's* Editor Threatens Democrats if His Paper Is Barred from Mails” – Devoy úgy használja az „Ír szavazatot,” mint egy dorongot; A *The Gaelic-American* szerkesztője megfenyegette a demokratákat, amennyiben kitiltják a lapját a postaszolgálatból) ahol pl. a „club”, azaz dorong szóval emelték ki a Devoy-jelentette fenyegetést.²⁵

5. Összefoglaló

Természetesen, a munkának a célja nem az volt, hogy John Devoy életét és munkásságát kizárólag a *The New York Times* cikkein keresztül ismertessük, főként, mivel nem kapnánk sem átfogó, sem pedig objektív képet arról, hogy ki is volt ez a szabadságharcos. Az írások vizsgálatával viszont körvonalazódott, hogy milyen embert ismerhetett meg az átlag amerikai, nem okvetlenül ír-párti olvasóközönség a *The New York Times* szövegein keresztül. Ebből az összképből megmutatkozott, hogy ellentétben a *The Irish Times* cikkeiben felvázolt John Devoyjal, az ír-amerikai Feniánust a olvasók aktív, kitartó és lojális szervezőként ismerhették meg. Az Atlanti-óceán európai partján a *The Irish Times* gyakorta használt hátrányos mellékeveket Devoy személyére és tevékenységére, illetve rendszeresen említett olyan negatív eseményeket Devoy életéből, mint pl. a letartóztatását, azaz fogolyként, fegyencként, hazaárulóként jellemezte sok évvel a szabadulását követően is. Ezzel szemben a *The New York Times* elsősorban nem Devoy múltjával, hanem Amerikában folytatott tevékenységével foglalkozott. A napilap írásai zömében semleges hangvételűek és Devoyt aktuális tevékenysége alapján jellemezték. Mivel a Feniánus maga is a zsurnalizmus világában volt aktív, így gyakorta

²⁵ “'Irish Vote' Used as Club by Devoy; the Gaelic-American's Editor Threatens Democrats if His Paper Is Barred from Mails. Denies Irish Revolt Plans Demands That Since America Prevents German Aid to Ireland, She Force England to Act,” (Devoy úgy használja az „Ír szavazatot,” mint egy dorongot; A *The Gaelic-American* szerkesztője megfenyegette a demokratákat, amennyiben kitiltják a lapját a postaszolgálatból. Tagadja, hogy létezne terv egy ír lázadásra, követeli, hogy mivel Amerika meggátolja a német segítséget Írországnak, kényszerítse Angliát, hogy cselekedjen), *The New York Times*, 1917. november 16.

idézték szövegeit, amelyek eredetileg a *The Irish Nation* vagy a *The Gaelic American* folyóiratokban jelentek meg. Bár érdemes kiemelni, hogy nem egyszer ezek az „idézések” csak azt a célt szolgálták, hogy a *The New York Times* hasábjain nagyobb fokú pontossággal tudják szembeállítani a napilap szövegeit és Devoy állításait, és azokat ellentmondást nem tűrő módon cáfolni. Összességében elmondhatni, hogy csak akkor változott meg a *The New York Timesban* megjelent cikkek hangvitele, amikor Devoy és a Clan na Gael szervezet aktivitása, illetve az ír függetlenségi mozgalom támogatása hazájuk, maga az Amerikai Egyesült Államok integritását és semlegességét tűnt fenyegetni.

A világháborút követően Devoy továbbra is buzgón tevékenykedett az ír-amerikai közösségért, illetve az ír függetlenségért, amely végül 1921-ben megvalósult. A *The New York Times* beszámolt a Friends of Irish Freedomben végzett munkásságáról is, valamint arról, hogy Devoy 82 évesen elutazott még egyszer Írországba, ahol az akkori fiatal ír kormány tagjaival találkozott és Írország szabadságáról tárgyalt. Igazából sosem vonult vissza, de az 1920-as években egyre kevesebb alkalommal írtak róla a napilapban. 1928-ban bekövetkezett haláláról ellenben több cikk is megemlékezett és részletesen beszámolt a New York-i gyászszertartásról, majd az egy évvel későbbi, dublini újratemetéséről is.